

MÉSZÁROS REZSŐ AZ ÉLETRŐL ÉS A TUDOMÁNYRÓL

Európai megoldások

**A Szegedi Tudományegyetem
leköszönő rektora, Mészáros
Rezső tudományos kutatóként
is olyan területen dolgozik,
amellyel befolyásolhatja az
életünk alakulását. Egyetem-
vezetőként pedig egyik irányí-
tója volt a hazai felsőoktatás
átalakításának.**

– *Nem bánta még meg, hogy
ennyire politika közeli kuta-
tási területet művel?*

– Nincs mit tenni, úgy lát-
szik, azok a kutatási témák,
amelyek úgymond aktuálisak,
azaz hatással lehetnek a min-
dennapi életre, nemigen me-
nekihülhetnek a politika vala-
milyen hatásától. Persze nem
valamiféle közvetlen hatásra
kell gondolni. A 70-es évek
második felében, amikor a
földrajzi tudományok más
művelőivel együtt magam is
komolyabban kezdtem foglal-
kozni a területi kapcsolatok-
kal, a települések, a város és a
falu egymáshoz való viszonyá-
val – akkor ez társadalmilag is
aktuális volt. A politika hol
fölkapta, hol elejtette. A rend-
szerváltás körül aztán egyre
jobban lehetett látni, milyen
nagy szükség van a térszer-
kezeti problémák kutatására.
Amint az uniós tagság szá-
munkra is reális közelségbe
kerülhetett, egyre világosabb

volt, hogy nekünk kell majd
idomulni az Európai Unióban
kialakult társadalomszervezé-
si szisztémához, a regionalitás
rendszeréhez. A földrajztudo-
mány alapvetően a térrel fog-
lalkozik, annak szerkezetével,
kapcsolati rendszerével; eh-
hez van kialakult szemlélet-
módja, jól kidolgozott mód-
szertana, megfelelő apparátu-
sa. Ezért nincs abban semmi
csoda, hogy a 90-es években a
regionális és társadalomföld-
rajz témái ismét a politika ér-
deklődésének is a fókuszába
kerültek – és azon sincs cso-
dálkoznivaló, hogy ismét hul-
lámzó volt ez az érdeklődés.

– *Mit használhat vagy árt-
hat a politika a kutatásnak?*

– Sokat. Legalábbis egy eny-
nyire társadalom közeli témá-
ban, mint a régiókutatás. Jól
megfigyelhető, hogy csoport-
érdekek, lobbierdekek meny-
nyire képesek befolyásolni:
fölgyorsítani, lassítani a tem-
póját, vagy éppen deformálni
az irányját. Ma, kevesebb mint
egy évvel az uniós csatlako-
zásunk előtt, mindenki arról
beszél, hogy hiányos az in-
tézmenyrendszerünk. Vagyis
kevesebb, mint egy év alatt
kell kialakítanunk olyan in-
tézmenyhálózatot, területi
rendszereket, amelyek nélkül
nem tudjuk befogadni az uni-
ós pénzeket. Ez pedig kap-
kodás, és bizonyos mértékig a

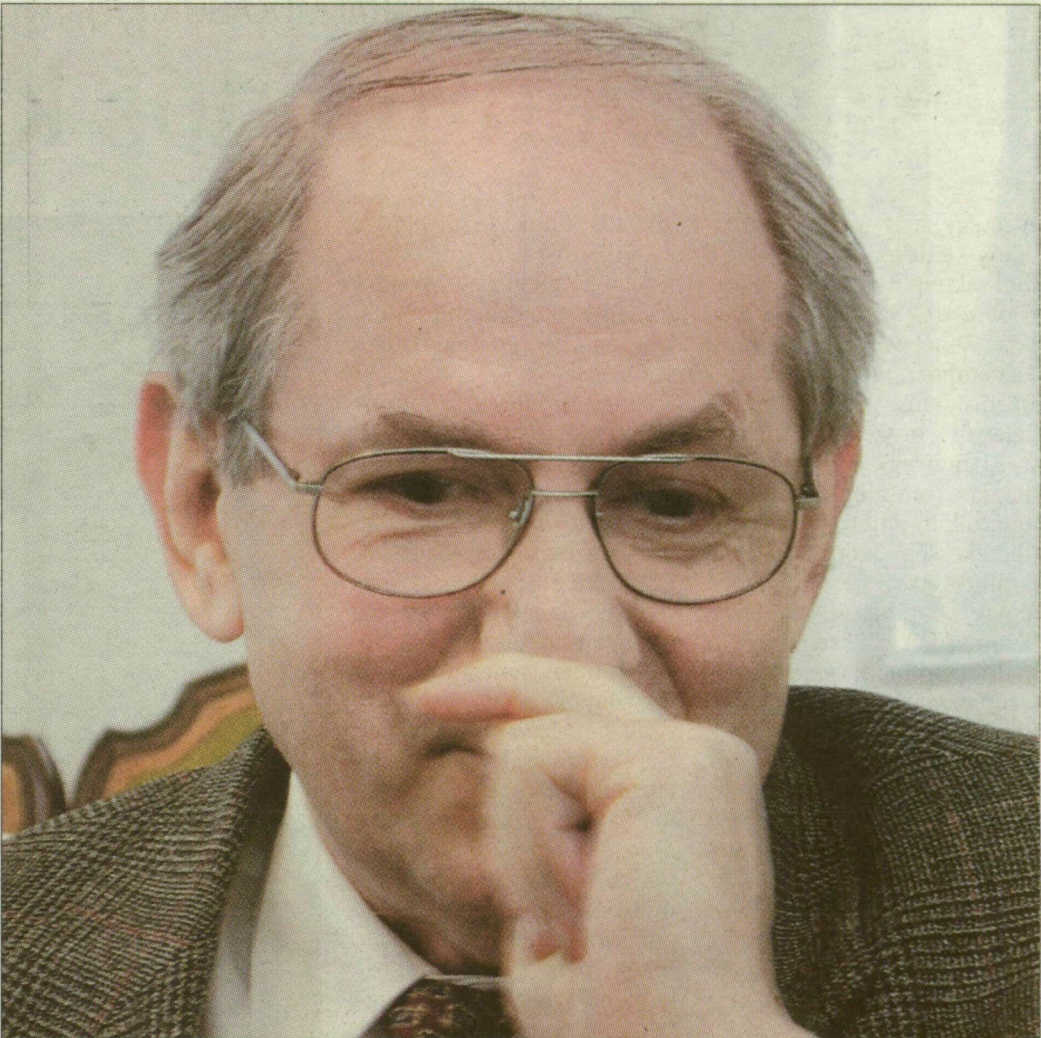
politikai előrelátás hiányát is
jelzi. A tudomány emberei
időben jelezték ezeket a prob-
lémákat.

– *Nem lenne egyszerűbb egy
sokkal éteribb, elméleti ku-
tatási területen dolgozni?*

– Csakhogy éppen azt sze-
retem benne, ami miatt gyak-
ran a mérget is eszem... Hogy
nem elvont, elméleti témák-
kal, hanem az élet kérdéseivel
foglalkozhatom. Követhettem
a magyar társadalom és a gaz-
dasági élet átalakulását és ja-
vaslatokat tehettem mozgás-
formáinak befolyásolására.
Érdekeseek persze a társada-
lom- és gazdaságföldrajz el-
méleti vetületei is, de igen jó
érzés, amikor az ember úgy
gondolhatja, hogy a munkája
azonnal hasznosulhat.

– *Mikor lesznek Magyaror-
szágon működő régiók?*

– Ha gondolkodásban és
cselekvésben egyetértésre ju-
tunk abban, hogy elsősorban
a regionális intézményrend-
szer felépítése, a funkcióik ki-
alakítása a fontos, akkor mű-
ködőképes régiók lesznek Ma-
gyarországon. Olyanok, ame-
lyek az Európai Unió területi
rendszeréhez kapcsolódhat-
nak. Ennek több típusa le-
hetséges. Itt, a Dél-Alföldön
nagy lehetőséget látok a ha-
táron átnyúló régiófejlődés-
ben. A működő régiók kiala-
kulását azonban még mindig

Mészáros Rezső: Nem tudok azonosulni az egyetemek túlzott piacosításával. FOTÓ: KARNOK CSABA

gátolják belső villongások.
Úgy tapasztalom, hogy még
mindig nem került nyugvó-
pontra a régióközpont kérdé-
se, holott magától értetődő,
hogy ez mindenféle objektív
paraméter alapján csak Sze-
ged lehet. Véleményem sze-
rint meglehetősen fölösleges
vita folyik a régiók, a megyék
és a kistérségek szerepéről,
kissé szembeállítva egymással
ezeket. Holott egy értelmes
funkciómegosztási rendszer-
ben mindegyik életképes egy-
ség lehet. Tehát a funkciókról
és az intézményrendszer meg-
valósításáról kellene már be-
szélni, mert ahhoz, hogy az
uniós pénzeket fogadni és te-
ríteni tudjuk a régióban, in-
tézmenyek kellenek.

– *Rektorként aktív volt a
hazai felsőoktatás struktúrá-
jának átalakításában is. Jó
irányba tart az egyetemfej-
lődés?*

– Bonyolult kérdés. A
2000-ben létrehozott felsőok-
tatási integráció három és fél
éve eltelt, ez azonban túlsá-
gosan kevés idő ahhoz, hogy
csodát lehessen várni. Bár
mostanában az egyetemfej-
lesztési szemlélet változni lát-

szik. Nem tudok teljesen azo-
nosulni az egyetemek túlzott
piacosításával, különösen az-
zal nem, hogy tudós elméket
kényszerítsünk arra, hogy
pénzügyekkel foglalkozzanak.
Ha ez történetesen nem szak-
májuk, akkor ugyanis nem ér-
tenek hozzá. Tehát ha ez a
koncepció megerősödik, ak-
kor halaszthatatlan ennek a
professzionális megoldása. A
szervezeti átalakítások három
és fél esztendeje után ideje
lenne országosan összegezni
és értékelni a tapasztalatokat,
mert félt, hogy enélkül nem jó
irányba megyünk tovább. Af-
féle magyar szokás, hogy el-
kezdünk egy folyamatot, ki-
jelölünk egy utat, ám a sza-
kaszainál nem állunk meg ér-
tékelni, mennyit és hogyan
haladtunk, körülnézni, hogy
jó-e az irány, hanem csak ro-
hanunk. Azt hisszük, előre, pe-
dig lehet, hogy kacskaringókat
teszünk. Tovább érnénk, ha
megfontoltan, lassan bár, de
mindig a jó irányba lépeget-
nénk.

– *Vezetői tapasztalai alap-
ján milyen konkrét fejlődési
lehetőséget lát a Szegedi Tu-
dományegyetem előtt?*

– Számomra ennek a három
és fél évnek a legfontosabb
felismerése az, hogy az egye-
temek lehetőségeinek alaku-
lásában egyre inkább megha-
tározó tényezővé válik a föld-
rajzi helyzetük és a társadal-
mi-gazdasági környezetük ál-
lapota. A mi egyetemünk saj-
nos nem dinamikus gazdasági
környezetben helyezkedik el,
viszont földrajzi helyzete elő-
nyös. De ilyen körülmények
között sem mondhat le az
egyetem a gazdasági szférával
való kapcsolatkeresésről. Leg-
alább két lehetőséget látok:
egyrészt a kölcsönös érdekek
alapján kialakított együttmű-
ködést a kutatásban és a szol-
gáltatásokban – a helyi gaz-
daság szereplőivel. Másrészt
az egyetem magas szintű tu-
dományos és oktatási telje-
sítménye segíthet abban, hogy
letelepedjenek a városban a
multinacionális gazdasági
szervezetek. A földrajzi fekvés
pedig kiváló lehetőséget hor-
doz egy határon átnyúló eu-
rorégió kialakulásához; mint
ahogyan ez eddig is történt:
együtt a temesvári és az új-
vidéki egyetemmel.

SULYOK ERZSÉBET

Tudományos munkássága a területi kapcsolatoknak, a településeknek, a város és a falu egymáshoz való viszonyának, valamint a térszerkezeti problémáknak a vizsgálatára terjedt ki. FOTÓ: MISKOLCZI RÓBERT

PODMANICZKY SZILÁRD

Anyák napalmja

**Egy kisfiú útnak indul, hogy a városban lemezt vásároljon, de maga
sem gondolná, míg célját eléri, micsoda kalandok várják...**

Ha a virágkertész nekem azt mondja, szépek a rózsái, akkor bizony nekem el kell hinnem.

De nem vártam meg, amíg megszóial, a kerítés mellől intettem: „Szépek a rózsái!”

A kertész rátámaszkodott a kapanyélre, szemei úgy szikráztak, mint egy összetört szódásüveg, a fogai olyan fehérek voltak, mint az a bicikli, amit két év hiábavaló keresés után találtak meg a meszesgödörben.

„Ó, bocsánat, most látom, hogy maga néger”, nyögtem ki, és azonnal a számhoz kaptam, nehogy hozzátégyem, ő, bocsánat, most látom, hogy maga egy ültetvényen dolgozik, és a szemét kizsákmányolói minden kilokalória energiáját kihasználják.

Olyan gyerek voltam, amilyen csak lehettem.

„Én?”, kérdezte a férfi meglepetten, majd lassan arcához nyúlt, a kezéből kihullott a kapa, s azt mondta:

„Most járt nálam tegnap Bruce Dickinson, megittunk egy pár csésze teát, de azt nem mondta, hogy néger vagyok. Szerinted átvér?” – kérdezte a földmunkás, a rácson át valahogy kinyújtotta a kezét, megpróbáltam kezét rázni vele, de csak a dróthálós kerítést rángattam az alkarcsontjával.

„En csak a lemezeimet akarom, vagyis szeretném” tömpítotam az indoklást, mert semmi kedvem nem volt belemászni a néger és Bruce Dickinson viszonyába.

A néger intett a szemével, aprócska kapun át beléptem a kertbe.

Gyönyörű rózsák voltak tényleg, a férfin meg egy olyan ing, ami az összes rózsza színét magán viselte. Színes itt az élet, fater, mondtam magamban, mert azért én se avatok be mindenkit a saját gondolkodásomba.

A néger egyszer csak seggre ült a kertben, ahogy beléptem.

„Atyaisten, kezdett sipákolni, nem te vagy az a kisfiú, aki a lemezeit keresi?”

Rosszat sejtettem, s megértettem azt is, a férfi nagyot hall. A napfényben megcsillant a kapa éle, s valami szörnyű emlék toltult fel bennem arról, miként neveznek el írókról folyókat, melyekbe ismeretlen körülmények között fulladt bele. Úgy, mint Edgar Allen Poe-ról a Pó folyót.

Kirázott a hideg, s azt válaszoltam: „Á, szóba se jönnek nálam a bakelit lemezek. Éppen csak erre jártam. Anyám mondta, nézzem meg erre felé, járnak-e kóbor macskák, vagy biztonságos a környék, mert ha az, vesz itt egy kis telket, amin ibolyát termesztget.”

Ekkor váratlanul elborult az ég, rosszat sejtettem újfent, a néger befogta a fülét az ézengéstől: „Fiam, fiam, te egyre hülyébb vagy, ha így folytatod, nem visznek el az oroszok se!”

Aztán kisüthött a nap, a kertész megnyugvással nézett szét a rózsáin, én meg széttártam a karomat, sajnálom, de én ezzel járok, valami mindig történik velem, nem tehetek róla, biztosan túlaktívalódom bennem a historikus gén.

„Barátocskám, ha már itt vagy, mondta a férfi, nagy segítségre lenne szükségem.”

Bólintottam, hogy momentán nincs más dolgom, legfeljebb a vízilovaknak dobálhatnám az állatkerti banánt. Meg kellett őriznem inkognitomat, így is félt volt, elég egy rossz mozdulat, egy szó, a zoknim szakadt sarkának kivillanól része, valami, amiről nem tudhatom, hogy félreismerhetetlenül kifejezi az egyéniségetem.

A néger férfi berohant a kerti lakba, egy újságot hozott elő: „Tudod, pajtás, el akarok utazni Afrikába, szeretném meglátogatni Rejtő Jenő sírrelékét, és itt ez a rejtvény, tíz utat lehet rajta nyerni, ötöt oda, ötöt vissza, de nem megy, az istennek se megy.”

Először ebben is csapdát sejtettem, és próbára tettem az öreget. „Kérdezzen nyugodtan, csak először fújja ki az orrát, mer’ annyira nazális, mintha egy zsák krumpli közül beszélne.”

„Trombita harsog, dob pereg”, mondta a férfi, és fújta és fújta az orrát, mígnem elnehezült a keze: a Tom és Dzeris zsebkendőt ledobta a földre, kis arcszeszt locsolt rá, aztán egy kézi szivargyújtóval fellobbantotta.

„Ami itt a legnehezebb, ez a szó itten, ez: elemzés”, és rám nézett a nagy kék szemével függőlegesen. „Tíz betű.”

Egy percet töprengtem, néztem a rózsák duzzadó fejét, a kis méhecskéket, ahogy a hátukra szerelt helikopterrel beleszállnak a bibékbe.

„Onanizálás”, vágtam rá a töprengési idő letelte után.

„Ez az”, örülgetett a néger, elővett egy zacskó savanyú cukrot.

„Köszönöm, nem ehetek cukrot most, mert nem fog jól esni rá az eper, túl savanyúnak érzem majd.”

A néger nem is figyelt rám, töltögette a rejtvény kockáit, de hirtelen olyan kerekre nyílt a szeme, mint egy tengerszem az Alpokban.

„Valami hibádzik itt, öcsém-pajtás, mert keresztbe az jön ki, Malter Wattau.”

Nekem se kellett több, tudtam én, hogy kelepce, s azzal úgy futásnak indultam, mint Joe Cocker, mikor észrevette, hogy minden bankkártyáját benne hagyta a tisztítóba adott ruhákban, de ő már hiába futott, a mosógép tárcsája kíméletlenül forgott, színes pólióiból meg csak potyogtak ki a bankkártyák, ő meg ott ült előttük, és iszonyú szomoró volt, akkor írta azt a számot, hogy díra-tam-dam, bébi!